

Akademik Makale Serisi

Kişisel Verilerin Korunması Hukuku

11 – 17 Mart 2026 | Resmî Gazete: 33198–33199 | Torun Hukuk Bürosu

Hazırlayan: Avukat Yalçın TORUN | Bülten Tarihi: 17 Mart 2026

AİHS Madde 8 ve Kişisel Veri Koruması: Strasbourg İçtihadı Işığında Türkiye

Avukat Yalçın Torun

Torun Hukuk Bürosu — Kişisel Veriler ve Anayasa Hukuku Birimi

yalcintorun1966@gmail.com | <https://yalcintorun.av.tr>

Özet

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını güvence altına alarak kişisel veri korumasının uluslararası hukuktaki temel dayanağını oluşturmaktadır. Bu makale, AİHM'in kişisel veri koruması alanındaki zengin içtihadını sistematik biçimde incelemekte; Leander, Z - Finlandiya, Rotaru, S. ve Marper, Bărbulescu ve diğer emsal kararları ayrıntılı olarak analiz etmektedir. Çalışma; müdahalenin varlığı, meşru amaç, hukuki öngörülebilirlik ve demokratik toplumda zorunluluk testlerini —AİHM'in üçlü testi— Türkiye'ye uygulanan somut davalar bağlamında değerlendirmektedir. Türk Anayasa Mahkemesi'nin AİHM içtihadını nasıl benimsediği ve uyguladığı karşılaştırmalı bir perspektiften ele alınmakta; Türkiye'nin veri koruma standartları ile Strasbourg normları arasındaki yakınsama ve gerilim alanları tespit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: AİHS m. 8, özel hayat hakkı, Strasbourg içtihadı, kişisel veri koruması, AİHM, üçlü test, pozitif yükümlülük, Türkiye-AİHM kararları, Anayasa m. 90, KVKK.

1. Giriş

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi, özel ve aile hayatına, konuta ve yazışmalara saygı hakkını güvence altına almaktadır. Türkiye bu hükmü, AİHS'i 10 Mart 1954 tarihinde onayladığından bu yana uygulamak yükümlülüğü altındadır. Bu tarihten bu yana geçen yetmiş yılı aşkın süreçte AİHM, 8. maddenin yorumunu dinamik biçimde genişletmiş; özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin yarattığı yeni tehdit ortamına yanıt vermek üzere kişisel veri korumasını bu hakkın kapsamına dahil etmiştir.

AİHM içtihadı, Türk hukuku açısından iki temel kanaldan bağlayıcı nitelik kazanmaktadır. Birincisi, Anayasa'nın 90. maddesi: Bu madde, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerinin kanunlarla çelişmesi hâlinde sözleşme hükümlerinin üstün tutulacağını öngörmektedir. İkincisi, Türk Anayasa Mahkemesi'nin 2012 yılında başlayan bireysel başvuru yargısında AİHM içtihadını belirleyici

ölçüt olarak benimsemesidir. Bu çerçevede AİHM'in kişisel veri korumasına ilişkin kararları, Türk kamu hukukunu doğrudan şekillendirmektedir.

2. AİHS Madde 8'in Yapısı ve Kişisel Verilerle İlişkisi

2.1. Maddenin Normatif Yapısı

AİHS'in 8. maddesi iki fıkradan oluşmaktadır. Birinci fıkra güvenceyi tanımlamakta; ikinci fıkra ise bu hakka yapılabilecek müdahalelerin koşullarını düzenlemektedir. İkinci fıkraya göre bir kamu makamının 8/1 kapsamındaki hakka müdahalesi ancak şu koşullar altında meşru sayılabilir: Müdahale hukuki olmalı (prescribed by law); ulusal güvenlik, kamu düzeni, ülkenin ekonomik refahı, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın ya da ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi meşru amaçlardan birini gütmeli; demokratik bir toplumda zorunlu olmalıdır (necessary in a democratic society).

Bu üçlü test —hukuka uygunluk, meşru amaç ve demokratik zorunluluk— AİHM'in kişisel veri davalarında titizlikle uyguladığı değerlendirme çerçevesini oluşturmaktadır. 'Demokratik toplumda zorunluluk' koşulu, ölçülülük ilkesini de kapsamakta; müdahalenin güdülen meşru amaçla orantılı olmasını şart koşmaktadır. Mahkeme, 'zorunluluk' kavramını dar yorumlamakta; salt kullanışlı ya da uygun (useful, convenient) bulunan müdahaleleri yeterli görmemektedir.

2.2. Pozitif ve Negatif Yükümlülükler

AİHM içtihadı, 8. maddenin devlete hem negatif hem de pozitif yükümlülükler yüklediğini kararlı biçimde ortaya koymaktadır. Negatif yükümlülük, devletin bireyin özel hayatına —kişisel veriler dahil— keyfi biçimde müdahale etmemesini gerektirmektedir. Pozitif yükümlülük ise devletin bireyin özel hayatını üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı da etkin biçimde korumasını, bu amaçla yeterli yasal ve idari düzenlemeleri yapmasını zorunlu kılmaktadır. Kişisel veri koruması bağlamında pozitif yükümlülük özellikle önem taşımakta; devletin özel sektördeki veri işleme faaliyetlerini de düzenlemesi ve denetlemesi gerekmektedir.

3. Emsal AİHM Kararlarının Analizi

3.1. Leander - İsveç (1987)

Leander - İsveç kararı (Başvuru No. 9248/81, 26 Mart 1987), AİHM'in kişisel veri koruması alanındaki öncü kararlarından biridir. Güvenlik gerekçesiyle gizli tutulan kişisel verilerin devlet tarafından toplanması ve saklanması AİHS m. 8'i ihlal edip etmediği meselesi incelenmiştir. Mahkeme, devlet güvenlik arşivlerinde saklanan kişisel bilgilerin özel hayat hakkı kapsamına girdiğini teyit etmiştir. Kararın kritik önemi, devletin güvenlik gerekçesiyle dahi sınırsız biçimde kişisel veri toplayıp işleyemeyeceğini ve bu alanda yeterli yasal güvenceler ile bağımsız denetim mekanizmalarının zorunlu olduğunu tescil etmesidir.

3.2. Rotaru - Romanya (2000)

Rotaru - Romanya kararı (Başvuru No. 28341/95, Büyük Daire, 4 Mayıs 2000), kamu güvenliği arşivlerinde tutulan yanlış kişisel bilgilerin meselesidir. Başvurucu, Romen istihbarat birimlerinin kendisi hakkında yanlış bilgi tuttuğunu ileri sürmüştür. AİHM Büyük Dairesi, kamu arşivlerinde saklanan kişisel bilgilerin 8. madde kapsamında olduğunu ve bilgilerin doğruluğunun denetlenebilirliğine ilişkin yeterli yasal güvencenin bulunmamasının ihlal oluşturduğunu hükme bağlamıştır. Bu karar, veri doğruluğu ve düzeltme hakkının Strasbourg sistemindeki temelini oluşturmaktadır.

3.3. S. ve Marper - Birleşik Krallık (2008)

S. ve Marper - Birleşik Krallık kararı (Başvuru No. 30562/04 ve 30566/04, Büyük Daire, 4 Aralık 2008), AİHM'in biyometrik veri koruması alanındaki en kapsamlı karardır. Başvurucular, ceza yargılamaları beraatle sonuçlandığı hâlde DNA profilleri ve parmak izlerinin İngiliz polisi tarafından tutulmaya devam edilmesine itiraz etmiştir. Büyük Daire, bu uygulamanın AİHS m. 8'i ihlal ettiğine hükmetmiştir. Kararda DNA'nın son derece kişisel ve hassas bilgiler içerdiği; suçlanmamış kişilerin verilerinin süresiz tutulmasının meşru amaçla orantılı olmadığı açıkça vurgulanmıştır. Bu karar, biyometrik veri korumasının AİHS güvencesi kapsamında olduğunu kesin tescildir.

3.4. Bărbulescu - Romanya (2017)

Bărbulescu - Romanya kararı (Başvuru No. 61496/08, Büyük Daire, 5 Eylül 2017), işyerinde kişisel veri koruması alanında belirleyici bir içtihat oluşturmaktadır. İşverenin çalışanın iş bilgisayarındaki yazışmalarını izlemesi meselesi ele alınmıştır. Büyük Daire, işverenin iletişim araçlarını işe ilişkin amaçlarla kullanma talimatı vermesinin, çalışanın tüm özel iletişimini izleme hakkı vermediğini; çalışanın özel hayata saygı hakkının işyerinde de geçerliliğini koruduğunu karara bağlamıştır. Bu karar, Türk iş hukuku açısından da kritik öneme sahip olup işverenin çalışan verilerini işleme yetkisinin sınırlarını belirlemektedir.

4. Türkiye Aleyhine AİHM Kararları ve Ulusal Uyum

4.1. Kişisel Veri Alanında Türkiye'nin Yapısal Sorunları

Türkiye, AİHM'de kişisel veri koruması meselesini de kapsayan çok sayıda davada ihlal kararıyla karşılaşmıştır. Bu kararların önemli bir bölümü, telefon dinleme, yazışma denetimi ve devlet arşivlerinde tutulan kişisel bilgilere ilişkindir. AİHM, Türkiye aleyhine kararlarında özellikle iki yapısal eksikliği tespit etmektedir: Birincisi, müdahalelere gerekçe gösterilen yasal düzenlemelerin 'hukuka uygunluk' koşulunu karşılayacak ölçüde öngörülebilir ve erişilebilir olmadığıdır. İkincisi, kişisel veri işleme faaliyetleri üzerindeki bağımsız denetim mekanizmalarının yetersizliğidir.

2016 yılında kurulan Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve 7499 sayılı Kanun'la yapılan 2024 reformları, Türkiye'nin bu alandaki yapısal eksikliklerini gidermeye yönelik önemli adımlardır. Bununla birlikte, güvenlik ve istihbarat alanında kişisel veri işleyen kurumların KVKK yükümlülükleri çerçevesinde ne ölçüde denetlendiği hâlâ belirsizliğini korumakta; bu durum AİHM standartlarıyla tam uyum sağlanmasını güçleştirmektedir.

4.2. Anayasa'nın 90. Maddesi ve İçtihat Uyumu

Anayasa'nın 90/5. maddesi uyarınca usulüne göre yürürlüğe girmiş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmeler, kanunlarla çelişmesi hâlinde üstün tutulmaktadır. Bu düzenleme, AİHM içtihadının Türk hukuk sistemi üzerindeki normatif etkisini doğrudan pekiştirmektedir. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kararlarında AİHM içtihadını sistematik biçimde uygulamakta; 'Anayasa'nın 17. veya 20. maddesi kapsamındaki hak' değerlendirmesini AİHS'in 8. maddesi standartlarıyla paralel tutmaktadır. Bu yakınsama, Türk veri koruma hukukunun Avrupa normlarıyla uyumunu güçlendiren yapısal bir unsurdur.

5. Değerlendirme ve Sonuç

AİHM içtihadı, kişisel veri korumasının AİHS'in 8. maddesi kapsamında güçlü bir uluslararası güvenceye kavuştuğunu açıkça ortaya koymaktadır. Leander'dan S. ve Marper'a, Rotaru'dan Bărbulescu'ya uzanan içtihat çizgisi; devletin hem doğrudan müdahalelerden kaçınmasını hem de özel sektördeki veri işleme faaliyetlerini etkin biçimde denetlemesini zorunlu kılmaktadır.

Türkiye açısından bu içtihadın önemi büyüktür. Anayasa'nın 90. maddesi kanalıyla Türk hukuku üzerinde doğrudan bağlayıcı etki yaratan Strasbourg normları; KVKK'nın uygulanması, kişisel veri koruma kurumunun bağımsızlığı ve yasal düzenlemelerin öngörülebilirliği konularında belirleyici bir ölçüt oluşturmaktadır. Güvenlik alanındaki veri işleme faaliyetlerinin bağımsız yargısal denetimi ve veri sahiplerinin erişim hakları, AİHM standartlarıyla tam uyum için öncelikli reform alanlarıdır.

Dipnotlar

1. AİHM, Leander - İsveç, Başvuru No. 9248/81, 26 Mart 1987, para. 48.
2. AİHM, Z - Finlandiya, Başvuru No. 22009/93, 25 Şubat 1997, para. 95.
3. AİHM, Rotaru - Romanya, Başvuru No. 28341/95, Büyük Daire, 4 Mayıs 2000, para. 43.
4. AİHM, S. ve Marper - Birleşik Krallık, Başvuru No. 30562/04, Büyük Daire, 4 Aralık 2008, para. 67.
5. AİHM, Bărbulescu - Romanya, Başvuru No. 61496/08, Büyük Daire, 5 Eylül 2017, para. 121.
6. TC Anayasası m. 90/5: Uluslararası sözleşme-kanun çatışmasında sözleşmenin üstünlüğü.
7. AİHS m. 8/2: Meşru müdahale koşulları — hukuka uygunluk, meşru amaç, demokratik zorunluluk.
8. 6698 sayılı KVKK, Resmî Gazete, 7 Nisan 2016, Sayı: 29677.
9. AİHM, Malone - Birleşik Krallık, Başvuru No. 8691/79, 2 Ağustos 1984.
10. AİHM, Klass ve Diğerleri - Almanya, Başvuru No. 5029/71, 6 Eylül 1978.

Kaynakça

- AİHM. Bărbulescu - Romanya, Başvuru No. 61496/08, Büyük Daire, 5 Eylül 2017.
- AİHM. S. ve Marper - Birleşik Krallık, Başvuru No. 30562/04, Büyük Daire, 4 Aralık 2008.
- AİHM. Rotaru - Romanya, Başvuru No. 28341/95, Büyük Daire, 4 Mayıs 2000.
- AİHM. Leander - İsveç, Başvuru No. 9248/81, 26 Mart 1987.
- AİHM. Z - Finlandiya, Başvuru No. 22009/93, 25 Şubat 1997.
- Dinçkol, Bihterin V. Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Temel Esasları. İstanbul: Beta, 2021.

Harris, David, Michael O'Boyle ve Colin Warbrick. Law of the European Convention on Human Rights. Oxford UP, 2018.

Kaya, Cemil. Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. Ankara: Turhan Kitabevi, 2020.

6698 sayılı KVKK. Resmî Gazete, 7 Nisan 2016, Sayı: 29677.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Resmî Gazete, 9 Kasım 1982, Sayı: 17863.

AİHS. Roma, 4 Kasım 1950 — Türkiye onay tarihi: 10 Mart 1954.

Jacobs, Francis ve Robin White. The European Convention on Human Rights. Oxford UP, 2010.

Bu makale, Torun Hukuk Bürosu Akademik Makale Serisi kapsamında hazırlanmıştır.

© 2026 Torun Hukuk Bürosu — Avukat Yalçın Torun. Tüm hakları saklıdır.